

Brussel, datum van handtekening

Omzendbrief : 24/04/D1

Rubriek : 51

Uw contactpersoon: Robert VERSCHOREN, Financieel inspecteur-directeur
Tel.: 02/209.19.27 – fin@ocm-cdz.be

**Het systeem van interne controle en van interne audit in
toepassing van artikel 31, derde lid, van de wet van 6 augustus 1990**

Deze omzendbrief is van toepassing op de andere mutualistische entiteiten dan de VMOB's.

Telkens in deze omzendbrief sprake is van 'landsbond' dient hieronder ook verstaan het centraal bestuur van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en van de Kas der geneeskundige verzorging van HR Rail.

1. Inleiding

Artikel 31 van de wet van 6 augustus 1990 betreffende de ziekenfondsen en landsbonden van ziekenfondsen, gewijzigd door artikel 41 van de wet van 14 januari 2002 en artikel 55 van de wet van 18 mei 2022, voorziet hetgeen volgt:

“Elke landsbond moet beschikken over een systeem van interne controle en interne audit dat betrekking heeft op het geheel van zijn activiteiten, op deze van de erbij aangesloten ziekenfondsen, alsmede op de activiteiten van de entiteiten die verbonden zijn aan de landsbond en aan deze ziekenfondsen, bedoeld in artikel 43 die de Koning bepaalt, op voorstel van de Controledienst en na advies van het Technisch Comité bedoeld in artikel 54.

De koning bepaalt, op voorstel van de Raad van de Controledienst, wat men dient te verstaan onder systeem van interne controle en interne audit.

De Controledienst bepaalt de voorwaarden waaraan het systeem van interne controle en interne audit moet beantwoorden, alsmede de maatregelen die door de landsbonden dienen ingesteld te worden.

(...)”.

Het koninklijk besluit van 14 juni 2002 tot uitvoering van artikel 31, tweede lid, van de wet van 6 augustus 1990 definieert het systeem van interne controle en interne audit als volgt:

“Art. 1. Een systeem van interne controle is een geheel van maatregelen, geïntegreerd in de operationele en functionele processen met het oog op het verzekeren van het juiste verloop van alle activiteiten van een landsbond van ziekenfondsen of van een ziekenfonds, dat toelaat zich te verzekeren van een adequate kennis en beheersing van de risico's, de integriteit en de betrouwbaarheid van de financiële en beheersinformatie, van de naleving van de wetten en hun uitvoeringsbesluiten, alsmede van de veiligheid van de activa en de naleving van de rechten van de leden.

Art. 2. Een systeem van interne audit is een systeem van evaluatie van de goede werking, de doeltreffendheid en de efficiëntie van de interne controle.”

Met deze omzendbrief worden de voorwaarden m.b.t. het systeem van interne controle en interne audit vastgelegd zoals bedoeld in het derde lid van voormeld artikel 31 aan de hand van principes en regels over de werking.

2. Inwerkingstelling van een systeem van interne controle en van interne audit

2.1. Algemeen kader

De omvang en de complexiteit van de organisatiestructuren hebben belangrijke aanpassingen teweeggebracht in het beheer van de mutualistische entiteiten, inzonderheid in de processen van besluitvorming, van delegatie van bevoegdheden en, aansluitend, in de organisatie van de controle.

Voor de organisatie van de controle houdt dit de erkenning in van de onmisbaarheid van het bestaan in iedere organisatie van een mutualistische entiteit van enerzijds een coherente interne controle, d.w.z. een geheel van maatregelen geïntegreerd in de operationele en functionele processen teneinde hun adequaat verloop te verzekeren, en anderzijds een functie van interne audit, verzekerd door een autonome dienst die in delegatie en namens de raad van bestuur via het auditcomité handelt.

Er dient vooreerst opgemerkt te worden dat de wetgever ter zake geen onderscheid wenste te maken tussen de verrichtingen van de federale en regionale verplichte verzekering en deze van de aanvullende verzekering. De in te stellen procedures van interne controle kunnen inderdaad niet gedissocieerd worden naar gelang zij specifiek de ene of de andere sector aanbelangen. Daarenboven werd door de wet van 18 mei 2022 houdende diverse dringende bepalingen inzake gezondheid de scope van het systeem van interne controle en interne audit uitgebreid tot de entiteiten die ingevolge artikel 43 van de wet van 6 augustus 1990 als verbonden entiteiten worden beschouwd.

De wetgever heeft de bevoegdheid tot de organisatie van het systeem van interne controle logischerwijze op het niveau van de landsbonden gesitueerd. Dit principe wordt opnieuw bevestigd in het vierde en vijfde lid van artikel 31, toegevoegd door voormelde wet van 18 mei 2022, waar het volgende bepaald wordt:

"Elke landsbond heeft van rechtswege, op eenvoudige aanvraag en zonder verplaatsing, toegang tot alle documenten die noodzakelijk zijn bij de uitoefening van zijn functie van interne controle en interne audit, bedoeld in het eerste lid.

Overigens moet elke schriftelijke communicatie van een ziekenfonds naar de Controledienst en elke schriftelijke communicatie van de Controledienst naar een ziekenfonds eveneens verstuurd worden naar de landsbond waarvan het ziekenfonds deel uitmaakt."

Op het vlak van de revisorale controle leidt men er eveneens uit af dat het aan de revisor van de landsbond is, in samenwerking met de revisor van het ziekenfonds, om na te gaan of de interne controle die betrekking heeft op de activiteiten van het ziekenfonds, beantwoordt aan de bepalingen van artikel 31, eerste lid van de wet.

2.2. De interne controle

2.2.1. Componenten van het COSO-ERM-model

Het COSO-ERM-model wordt algemeen gebruikt als basis voor het effectief identificeren van risico's en het beoordelen en beheren ervan met het oog op het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen¹. De toepassing van dit model laat een kwaliteitsvolle beheersing toe van alle risico's verbonden aan de werking van de mutualistische entiteiten, door het instellen van de volgende onderling nauw verbonden componenten:

a) De interne omgeving

De interne omgeving van de mutualistische entiteit omvat de toon die door de organisatie zelf wordt gezet op het vlak van risicobeheersing of controlebewustzijn. Dit bepaalt uiteindelijk hoe risico's worden bekeken en aangepakt door de personeelsleden. Essentiële elementen hierbij zijn onder meer de integriteit en de ethische waarden van de mutualistische entiteit, de stijl van de directie, de wijze waarop de bevoegdheden worden toegewezen (o.a. overeenstemming tussen functie en competentie), en de opleiding en begeleiding van de personeelsleden.

b) Het formuleren van doelstellingen

Door de mutualistische entiteit moeten doelstellingen worden vastgelegd vooraleer het management potentiële gebeurtenissen die een invloed hebben op het behalen ervan kan erkennen. Het management moet er tevens voor zorgen dat een proces wordt geïmplementeerd tot het vastleggen van doelstellingen en dat de weerhouden doelstellingen afgestemd zijn op de opdracht van de mutualistische entiteit en consistent zijn met de graad van risicobereidheid.

De doelstellingen dienen onderscheiden naargelang hun finaliteit. Zo dienen strategische doelstellingen vastgelegd, operationele doelstellingen, (financiële) rapporteringsdoelstellingen en doelstellingen op het vlak van de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen.

c) Het identificeren van gebeurtenissen

Interne en externe gebeurtenissen die een invloed hebben op het behalen van de doelstellingen van de mutualistische entiteit moeten worden geïdentificeerd. Hierbij dient een onderscheid gemaakt tussen (negatieve) risico's en (positieve) kansen.

---

¹ COSO, dat staat voor "Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission", heeft in 1992 en 1994 naar aanleiding van een aantal boekhoudschandalen en fraudegevallen aanbevelingen gedaan en richtlijnen gegeven ten aanzien van interne controle en risicobeheersing, het zogenaamde COSO-rapport. In 2004 werd dit model geactualiseerd en uitgebreid in de zin dat het zich niet alleen meer richt op interne controle maar op het gehele interne beheersingssysteem. Dit staat bekend als "COSO II" of "Enterprise Risk Management Framework" (ERM of ERMF).

d) Het beoordelen van risico's

De geïdentificeerde risico's moeten worden geanalyseerd, rekening houdend met hun waarschijnlijkheid en impact, met het oog op het bepalen hoe deze moeten worden beheerst. Een basisinstrument hiertoe is een gedetailleerde beschrijving, zowel technisch als administratief, van alle procedures die dienen nageleefd.

e) De reactie op de risico's

Het management bepaalt de meest adequate reactie op de risico's, met name vermijden, aanvaarden, verminderen of delen van de risico's. Hiertoe wordt een set concrete acties ontwikkeld om de omvang van de risico's terug te brengen tot het niveau van risicobereidheid van de mutualistische entiteit.

f) Controleactiviteiten

Er moeten richtlijnen en procedures worden geformuleerd en geïmplementeerd om te waarborgen dat de reacties op de risico's effectief worden uitgevoerd. Het kan hierbij onder meer gaan om verificaties, bewaking van activa, het voorzien van functiescheidingen, reconciliaties en het vastleggen van bevoegdheden.

g) Informatie en communicatie

Relevante informatie moet worden geïdentificeerd, verzameld en gecommuniceerd in een vorm en binnen een tijdsbestek die de personeelsleden in staat stellen hun verantwoordelijkheid te nemen. Effectieve communicatie gebeurt zowel verticaal, horizontaal als gekruist binnen een mutualistische entiteit, alsook ten aanzien van derden.

h) Bewaking of "monitoring"

De totaliteit van het risicomanagement dient permanent bewaakt en waar nodig dienen wijzigingen aangebracht. Bewaking gebeurt via de dagdagelijkse managementactiviteiten, afzonderlijke evaluaties of beide.

Onder deze noemer is het aangewezen dat minstens eenmaal per jaar een dialoog wordt georganiseerd tussen de effectieve leiding van de landsbond, de interne auditoren en de aangestelde bedrijfsrevisor(en) met het oog op een globale evaluatie van de werking van de interne controle.

Voornoemde componenten, van toepassing op alle activiteiten en onderdelen van de mutualistische entiteit, volgen geen vaste chronologie, vermits ze elkaar voortdurend onderling beïnvloeden. Het geheel kan bovendien slechts effectief werken in de mate dat geen enkele component zwakheden vertoont. Dit neemt niet weg dat de componenten verschillend kunnen worden ingevuld naargelang de aard en de omvang van de mutualistische entiteit. Er wordt tevens op gewezen dat deze invulling geen statisch gegeven is maar een continu proces dat dient ondersteund door alle geledingen van deze organisatie.

2.2.2. Werking van de interne controle

Het systeem van interne controle is essentieel voor iedere landsbond. Het maakt integrerend deel uit van de dagelijkse activiteiten en is bijgevolg een voortdurend proces dat overigens alle activiteiten van de landsbond aanbelangt. Dit houdt een evaluatie en een regelmatige bijwerking in.

Het is duidelijk dat men bij de uitwerking van het systeem van interne controle rekening moet houden met de eigenheden van de mutualistische sector, te weten dat:

- iedere landsbond, benevens uit zijn nationaal secretariaat, eveneens samengesteld is uit de aangesloten ziekenfondsen en (regionale) maatschappijen van onderlinge bijstand;
- de decentralisatie van de dienstverlening aan de leden groot is en de noodzaak versterkt om over uniforme behandelingsregels en boekhoudsystemen te beschikken;
- een groot aantal stukken aan de basis ligt van de uitbetalingsverrichtingen en deze individueel een tarifieringsverrichting vergen. Aanvullend is er een belangrijke evolutie naar digitalisering hetgeen nieuwe eisen stelt aan de IT-systemen;
- gelet op de complexe wettelijke en reglementaire context, het niet naleven van de opgelegde boekhoudkundige bepalingen belangrijke financiële weerslagen heeft.

De maatregelen van interne controle omvatten, benevens de algemene principes zoals een duidelijke beschrijving van de functies en de verantwoordelijkheden, het realiseren van een voldoende scheiding tussen de functies en maatregelen ter verzekering van de integriteit en de bekwaamheid van het personeel, een aantal specifieke maatregelen, zoals het principe van het wederzijds toezicht, de dubbele ondertekening en de kruiscontroles.

Het systeem van interne controle moet ook slaan op de naleving van de boekhoudkundige regels (die de betrouwbaarheid moeten verzekeren van de verplichtingen tot externe rapportering, maar ook tot interne managementrapportering) en maatregelen omvatten om de betrouwbaarheid en de continuïteit te verzekeren van de elektronische informatiesystemen.

In alle gevallen zullen de nodige middelen moeten vrijgemaakt worden om het in werking stellen van een efficiënt systeem van interne controle te verzekeren.

2.2.3. Principes van de interne controle

Principe 1: eindverantwoordelijkheid van de raad van bestuur van de landsbond²

Alhoewel de maatregelen voor de interne controle van toepassing zijn op het geheel van het nationaal secretariaat en de aangesloten ziekenfondsen en (regionale) maatschappijen van onderlinge bijstand, ligt op het niveau van elke landsbond de eindverantwoordelijkheid voor de goede werking van de interne controle ingevolge de aard ervan bij de raad van bestuur van de landsbond, gelet op diens algemene controlefunctie.

Principe 2: de raad van bestuur laat zich bijstaan door een auditcomité. De rol en de verantwoordelijkheden van het auditcomité en de regels betreffende zijn samenstelling en functionering zijn vastgelegd in het charter van het auditcomité.

Op het niveau van elke landsbond wordt een auditcomité opgericht dat is samengesteld uit minstens vier leden. Het aantal leden dat tot de raad van bestuur van de landsbond behoort en geen enkele verantwoordelijkheid draagt in het dagelijks bestuur van deze landsbond of de ziekenfondsen ervan, moet minstens de helft vertegenwoordigen van het totaal aantal leden van het auditcomité.

---

² In deze omzendbrief wordt met 'raad van bestuur' niet alleen het hoogste beheersorgaan van de landsbonden bedoeld, maar ook het beheerscomité van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en de Kas voor geneeskundige verzorging van HR Rail, aangezien dit gelijkaardige functies vervult in deze instellingen.

Het auditcomité kan zich iedere nuttige inlichting of document laten voorleggen en overgaan tot ieder onderzoek. Het auditcomité brengt regelmatig verslag uit bij de raad van bestuur.

Het is de raad van bestuur die de samenstelling, de bevoegdheden en de werking vaststelt van het auditcomité, alsmede de modaliteiten van het verslag van deze laatste aan de raad van bestuur. Deze elementen worden opgenomen in het charter van het auditcomité. Het auditcomité dient minstens om de drie jaar en telkens zich gebeurtenissen voordoen die een evaluatie noodzakelijk maken, zoals een aanpassing van de samenstelling van het auditcomité of gewijzigde verwachtingen inzake rapporteringen, de geschiktheid van zijn charter te evalueren en goedkeuring ervan te vragen aan de raad van bestuur. Het zal desgevallend ook wijzigingen van het charter ter goedkeuring aan de raad van bestuur voorleggen en zorgen voor passende openbaarmaking.

Met het oog op de onpartijdigheid spreekt het voor zich dat:

- het auditcomité van een landsbond maximum 50% personen mag omvatten die ook zetelen in het auditcomité (of het orgaan dat hiervoor dienst doet) van een medisch-sociale instelling of in het orgaan dat belast is met het beheer van de uitbating ervan;
- de leden van het auditcomité van een landsbond geen deel mogen uitmaken van een auditcomité opgericht in de schoot van een medisch-sociale instelling (of van een orgaan dat hiervoor dienst doet) indien dit voor gevolg zou hebben dat laatstgenoemd comité (of orgaan) van de medisch-sociale instelling voor 50% of meer zou samengesteld zijn uit personen die ook zetelen in het auditcomité of in een orgaan dat binnen deze landsbond bevoegdheden inzake dagelijks bestuur uitoefent.

Nadere richtlijnen inzake het auditcomité zijn opgenomen in het punt 2.2.4. infra.

Principe 3: delegatie van de toepassingsmodaliteiten aan de effectieve leiding³ van de landsbond

De directe verantwoordelijkheid voor de organisatie van de interne controle zal door de raad van bestuur toevertrouwd worden aan de effectieve leiding van de landsbond. De effectieve leiding is inderdaad het hoogste directieorgaan dat belast is met het beheer van de landsbond. In het kader van deze verantwoordelijkheid zal de effectieve leiding de doelstellingen, de in te zetten middelen alsook de methodes van interne controle vastleggen en erop toezien de zwakke punten, vastgesteld op dit vlak, te herstellen en zal voortdurend instaan voor de efficiëntie en de aanpasbaarheid van de maatregelen van interne controle.

Voor genoemde leiding moet een aangepaste interne controle instellen, die zij ten minste jaarlijks zal evalueren. Zij zal zich hiervoor baseren op het verslag van het departement van interne audit, alsmede op de verslagen en nota's van andere diensten van de landsbond.

De effectieve leiding van de landsbond licht ten minste jaarlijks haar raad van bestuur in over de werking van de interne controle. De notulen van de effectieve leiding en van de raad van bestuur zullen melding maken van de beraadslagingen inzake de staat van het systeem van interne controle, alsmede van de evaluatie ervan.

---

³ Met de term 'effectieve leiding' worden in dit document ook, naargelang het geval, het directiecomité of de andere functies van dagelijks bestuur, leidinggevende functies en directiefuncties bedoeld.

2.2.4. Richtlijnen m.b.t. het auditcomité / charter van het auditcomité

Met betrekking tot de rol en verantwoordelijkheden, de samenstelling en de functionering van het auditcomité wordt aanbevolen om de volgende richtlijnen in acht te nemen en op te nemen in het charter van dit comité:

a) Rol en verantwoordelijkheden van het auditcomité

Algemeen: Alle landsbonden dienen een auditcomité op te richten, al dan niet in combinatie met een risicocomité, dat beschikt over een charter. De doelen van het auditcomité zijn het toezicht op het financiële verslaggevingsproces, de interne en externe auditprocessen, het interne controlesysteem en de naleving van de wet- en regelgeving.

Financiële verslaggeving: De verantwoordelijkheden over het proces van de financiële verslaggeving moeten worden opgenomen in het charter van het auditcomité. Dit behelst ook het toezicht op de financiële informatie vóór deze wordt bekendgemaakt. Het omvat ook het nazicht van complexe of ongebruikelijke transacties en andere elementen van consequente toepassing van boekhoudnormen, evenals dat van eventuele tussentijdse financiële rapporten.

Interne controle en risicobeheer: Het auditcomité moet minstens jaarlijks de systemen van interne controle en risicobeheer onderzoeken en zijn mening daarover overmaken aan de raad van bestuur. Dit omvat ook de beoordeling van de beveiliging en controle van de informatietechnologie.

Interne audit: Met betrekking tot de interne audit wordt het volgende voorzien voor het auditcomité:

- Het auditcomité moet het charter van de interne audit valideren en jaarlijks bekrachtigen. De raad van bestuur moet dit charter goedkeuren.
- Het auditcomité geeft advies aan de raad van bestuur over de benoeming en desgevallend vervanging van de verantwoordelijke voor de interne audit.
- Het auditcomité voert een jaarlijkse evaluatie uit van het functioneren van de interne audit en van het hoofd van de interne audit. Het houdt toezicht op de zelfevaluatie en de externe evaluatie van de interne audit. Daarbij zal rekening gehouden worden met de naleving van de internationale normen voor de beroepspraktijk en de ethische code.
- De uitvoering van het auditplan dat minstens jaarlijks door het hoofd van de interne audit wordt voorgelegd aan het auditcomité, is afhankelijk van de goedkeuring van dit plan door het auditcomité.
- Het auditcomité volgt de antwoorden op van de effectieve leiding op de auditbevindingen en beoordeelt ze.

Externe audit en samenwerking tussen de controleactoren: De verantwoordelijkheden van het auditcomité over het proces van de externe audit worden bevestigd in het charter. Het auditcomité moet betrokken worden bij de planning van de externe auditwerkzaamheden en houdt toezicht op de coördinatie van de werkzaamheden van de externe audit met de interne audit, en, desgevallend, met externe consultants. Het auditcomité heeft immers een coördinerende rol inzake het afstemmen van de werkzaamheden van alle interne en externe controleactoren en wat betreft de communicatie van deze actoren met de raad van bestuur en met de effectieve leiding.

Andere elementen van organisatiebeheersing:

- De opdrachten van het auditcomité omvatten ook de beoordeling van de effectiviteit van het systeem voor het bewaken van de naleving van de wet- en regelgeving, inclusief de opvolging van de managementacties bij gevallen van niet-naleving.
- Het auditcomité evalueert het proces om de gedragscode aan het personeel te communiceren en van de naleving van deze code.
- Het auditcomité monitort de procedures van *whistleblowing* en ter detectie van fraudes.

Rapportering aan de raad van bestuur en regelmatige evaluatie van de werking: De rapportering door het auditcomité moet gaan over alle domeinen die tot de verantwoordelijkheid van het auditcomité behoren, en niet enkel over de activiteiten gerelateerd aan de interne audit. De rapportering dient zowel de jaarrapportering als de courante verslaggeving over de activiteiten van het auditcomité gedurende het jaar te omvatten. Het auditcomité zal minstens om de drie jaar zijn effectiviteit en efficiëntie beoordelen, niet alleen wat de globale werking betreft, maar in elk van de competentiedomeinen. De minimale inhoud van deze zelfevaluatie moet worden opgenomen in het charter en de resultaten van deze zelfevaluatie moeten worden gerapporteerd aan de raad van bestuur.

b) Samenstelling van het auditcomité

Voorzitterschap : Het charter van het auditcomité moet voorzien dat de voorzitter gekozen wordt uit de niet-uitvoerende leden van het auditcomité.

Duur van de mandaten: Het charter moet duidelijke regels bevatten wat betreft de duur van de mandaten van de voorzitter en alle andere leden, inclusief wat betreft de mogelijkheid tot vernieuwing van de mandaten. Er moeten procedures bestaan voor de vervanging van leden wegens langdurige afwezigheid of bij ernstige tekortkoming. De vervangers dienen de duur van de mandaten van de personen die ze vervangen, te vervolledigen.

Collectieve deskundigheid en individuele competenties: De leden van het auditcomité dienen te beschikken over een collectieve deskundigheid op het domein van de activiteiten van de mutualistische entiteiten en op het gebied van boekhouding en audit. Ten minste één lid van het auditcomité beschikt over de nodige deskundigheid op het gebied van boekhouding en/of audit.

c) Functionering van het auditcomité

Oproeping en frequentie van vergaderingen: Er worden minstens drie vergaderingen per jaar georganiseerd, op uitnodiging van de voorzitter van het auditcomité. De datums van deze vergaderingen worden vastgelegd op basis van een kalender die jaarlijks wordt meegedeeld aan de leden van het auditcomité. Additionele ('ad-hoc') vergaderingen kunnen worden samengeroepen door de voorzitter van het auditcomité op verzoek van één van de leden van het auditcomité of van de verantwoordelijken van de diensten interne audit, van het risicobeheer, van de effectieve leiding of van de externe revisoren. De oproeping vermeldt de datum, het tijdstip, de plaats en de agenda van de vergadering. De oproeping wordt schriftelijk verstuurd door de voorzitter of de secretaris van het auditcomité. De minimumtermijn voor de oproeping moet zijn vastgelegd in het interne reglement of in de notulen van het auditcomité; een uitzondering kan worden gemaakt voor dringende en gemotiveerde gevallen.

Agenda: De agenda van de vergaderingen wordt opgesteld op initiatief van de voorzitter, eventueel bijgestaan door de interne audit of de effectieve leiding. Hij zal ervoor zorgen dat de agenda vooraf wordt bezorgd aan de leden van het auditcomité, samen met de ondersteunende documenten. De leden van het auditcomité kunnen bijkomende punten laten invoegen op de agenda.

Quorum en deliberatie: Het minimale quorum van de helft van de leden van het auditcomité, en een meerderheid van de leden die niet-uitvoerend bestuurder zijn, is vereist voor elke vergadering. De leden streven in het besluitvormingsproces zo veel mogelijk naar consensus of unanimité. Wanneer geen consensus kan worden bereikt, worden beslissingen genomen bij een meerderheid van stemmen. Bij gelijkheid van stemmen, is de stem van de voorzitter beslissend.

Notulen: Het auditcomité stelt een secretaris aan. Het proces van de notulering en de goedkeuring van de notulen moet minimaal worden omschreven in het charter.

Samenwerking en vertrouwelijkheid / taal van de documenten: De leden zullen de vertrouwelijkheid van alle documenten, besprekingen en stemmen binnen het auditcomité in acht nemen. Elk belangenconflict of elke situatie die daarop zou kunnen wijzen, moet worden meegedeeld aan de voorzitter van het auditcomité. Het charter van het auditcomité bepaalt de regels inzake het gebruik van de talen.

Deelname van niet-leden:

- het hoofd van de interne audit moet systematisch worden uitgenodigd voor de vergaderingen met raadgevende stem;
- de commissaris-revisor dient minstens via de notulen en de dagordes permanent op de hoogte te worden gesteld van de onderwerpen die behandeld worden in het auditcomité en die volgens de revisor relevant kunnen zijn voor de uitoefening van zijn opdracht. Het is aanbevolen om de revisor ook systematisch uit te nodigen met raadgevende stem;
- van bovenstaande regels kan worden afgeweken in geval van een mogelijk belangenconflict.

2.3. De interne audit

2.3.1. Algemeen kader

De goede werking, de doeltreffendheid en de efficiëntie van de interne controle worden nagegaan door de interne audit. De internationale standaard van het *Institute of Internal Auditors* (IIA) definieert de interne audit als een onafhankelijke en op objectieve wijze zekerheidsverstreckende en raadgevende activiteit. Deze is in het leven geroepen om een meerwaarde te bieden en een verbetering te bewerkstelligen van de werking van een organisatie. Zij helpt een organisatie bij het realiseren van haar doelstellingen door, via een systematische en gedisciplineerde aanpak, de doeltreffendheid van het risico- en controlebeheer en de beleidsprocessen te evalueren en te verbeteren.

De functie van interne audit zal in elke verzekeringsinstelling uitgeoefend worden door een autonome dienst, die optreedt per delegatie en namens de raad van bestuur via het auditcomité handelt. Vermits de wetgever de bevoegdheid voor de organisatie van het systeem van interne controle gesitueerd heeft op het niveau van de landsbonden, spreekt het vanzelf dat de functie van interne audit ook op hetzelfde niveau ingericht wordt.

2.3.2. Kernprincipes voor de uitoefening van de interne auditfunctie

De volgende principes dienen te worden opgenomen in het charter van de interne audit en nageleefd:

Principe 1: het voortdurende en duurzame karakter van de auditdienst

In het kader van haar plichten en verantwoordelijkheden, moet de directie van de landsbond de nodige maatregelen nemen opdat de landsbond voortdurend zou beschikken over een adequate interne auditdienst.

Principe 2: onafhankelijkheid van de functie van interne audit

De interne auditdienst moet zijn opdracht uit eigen initiatief kunnen uitvoeren op alle activiteitsvlakken van de landsbond, in alle bij de landsbond aangesloten ziekenfondsen en maatschappijen van onderlinge bijstand, en ten aanzien van alle diensten die er ingericht worden, alsmede op de activiteiten van de entiteiten die overeenkomstig artikel 43 van de wet van 6 augustus 1990 verbonden zijn aan de landsbond en aan de aangesloten ziekenfondsen en maatschappijen van onderlinge bijstand.

De interne auditdienst moet de mogelijkheid hebben zijn vaststellingen en beoordelingen in alle vrijheid uit te drukken en te laten kennen.

Het principe van onafhankelijkheid houdt in dat deze dienst functioneel rapporteert aan het auditcomité maar hiërarchisch (administratief) gezien rechtstreeks afhangt van de effectieve leiding van de landsbond.

De verantwoordelijke van de interne auditdienst moet echter de mogelijkheid hebben de voorzitter van de raad van bestuur van de landsbond, de leden van het auditcomité of de in de schoot van de landsbond aangestelde erkende revisoren rechtstreeks en op eigen initiatief te informeren.

Principe 3: onpartijdigheid van de interne auditdienst en de interne auditeurs

Onpartijdigheid betekent dat de interne auditdienst zijn functie moet kunnen uitoefenen in alle objectiviteit. Dit vereist dat de dienst niet betrokken wordt bij de operationele organisatie van de landsbond, noch bij het uitwerken, het in werking stellen of zelfs het uitvoeren van maatregelen van organisatie en interne controle, wat voor gevolg zou hebben dat deze dienst hiervoor de verantwoordelijkheid zou dragen en zijn beoordelingsonafhankelijkheid in het gedrang zou komen. Dit vereist eveneens dat eenzelfde persoon:

1. geen functie van interne auditeur uitoefent in zowel een landsbond als een medisch-sociale instelling;
2. niet zowel een functie van interne auditeur uitoefent in een landsbond alsook:
  - a) gewoonlijk in de schoot van een medisch-sociale instelling door delegatie bevoegdheden uitoefent van het orgaan belast met het beheer van de uitbating, die een bevoegdheid tot het aangaan van verbintenissen tegenover derden inhouden;
  - b) gewoonlijk een functie uitoefent die een medisch-sociale instelling tegenover derden kan verbinden via het verrichten van handelingen van dagelijks bestuur;
  - c) gewoonlijk in de schoot van de medisch-sociale instelling in een orgaan zetelt dat op collectieve wijze bevoegdheden uitoefent bedoeld onder punt a), en dit indien dit orgaan ten minste voor 50% is samengesteld uit personen die ook zetelen in een orgaan van de mutualistische instelling dat bevoegdheden inzake dagelijks bestuur uitoefent;
  - d) gewoonlijk in de schoot van een medisch-sociale instelling in een orgaan zetelt dat op collectieve wijze een functie uitoefent in de zin van punt b), en dit indien dit orgaan ten minste voor 50% is samengesteld uit personen die ook zetelen in een orgaan van de mutualistische instelling dat een dergelijke functie uitoefent.

Voor de punten a) tot d) dient men onder het "gewoonlijk" uitoefenen van een functie of het "gewoonlijk" zetelen te verstaan, de uitoefening van deze functie of zetelen behalve in geval van verlof, ziekteverlof of opdracht.

De persoon die de leiding heeft van de interne auditdienst kan enkel uit zijn functies ontzet worden (ontslag, interne mutatie) door een beslissing van de raad van bestuur van de landsbond.

Principe 4: bekwaamheid van elke interne auditeur en van de interne auditdienst in zijn geheel

Omwille van het belang van zijn opdrachten, beschikt de interne auditdienst in zijn geheel over de nodige bekwaamheid. De auditdienst zal erop toezien zijn bekwaamheid te behouden door aan zijn leden een permanente vorming te verzekeren.

Desgevallend zal de interne auditdienst de mogelijkheid hebben beroep te doen op externe deskundigen. De interne auditdienst kan in beperkte mate en zonder afbreuk te doen aan zijn onafhankelijkheid echter beroep doen op interne deskundigen. Het beroep op deskundigen moet in alle gevallen toegestaan worden door het auditcomité.

De bekwaamheid moet worden beoordeeld rekening houdend met de aard van de opdracht en de geschiktheid van de auditeur om zich te informeren, te onderzoeken, te evalueren en te communiceren. De theoretische kennis en de ervaring in het te controleren domein, hoewel noodzakelijk voor een materie als dat van de mutualistische sector, zijn niet de enige bepalende factoren voor de bekwaamheid van de leden van een interne auditdienst in de mutualistische omgeving.

Terzake dient het belang onderstreept te worden van de informatica in de verschillende stadia van de werking en de organisatie van de landsbond en zijn ziekenfondsen, wat benevens specialisten betreffende de controle van systemen en informaticatoepassingen ook vergt dat de andere leden van de auditdienst voldoende bekend zijn met de informatica.

Principe 5: elke entiteit, elke dienst en elke activiteit valt binnen het onderzoeksveld van de interne auditdienst

Geen enkel ziekenfonds, geen enkele aangesloten maatschappij van onderlinge bijstand, geen enkele activiteit en geen enkele dienst van de landsbond mag uitgesloten worden uit het onderzoeksveld van het departement van interne audit.

Op dit vlak kan de interne auditdienst kennis nemen van alle documenten, bestanden en inlichtingen van de mutualistische entiteit, met inbegrip van de informatie inzake het beheer en de notulen van de raadgevende en beslissingnemende organen, en dit in de mate vereist voor de uitvoering van zijn opdracht.

Het auditcharter zal het volledige werkgebied van de interne audit omschrijven, rekening houdend met de bepalingen van artikel 31 van de wet van 6 augustus 1990, zoals gewijzigd door de wet van 18 mei 2022.

In de organisatie van sommige landsbonden zijn diensten opgericht die, benevens de interne auditdienst, belast zijn met de controle of het toezicht op een specifieke activiteit van de landsbond. Deze diensten maken deel uit van het systeem van interne controle en ontlasten bijgevolg niet de interne auditdienst van het onderzoek van deze specifieke activiteiten. Het bestaan van dergelijke diensten mag er dus niet toe leiden deze specifieke activiteit uit te sluiten uit het bevoegdheidsdomein van de auditdienst. Omwille van de efficiëntie mag de interne auditdienst niettemin bij het uitoefenen van zijn opdracht gebruik maken van de vaststellingen van de verschillende controlediensten. De interne auditdienst behoudt echter de volledige verantwoordelijkheid voor het onderzoek en de evaluatie van de goede werking, de efficiëntie en de doeltreffendheid van de interne controle.

Principe 6: het opstellen van een auditplan door de interne auditdienst; jaarlijkse evaluatie van dit plan

De opdrachten van de interne auditdienst hebben tot einddoel de manier te evalueren waarop de interne controle wordt ingericht, teneinde de eventuele gebreken ervan aan het licht te brengen, alsmede de risico's die deze gebreken inhouden en de mogelijkheden om eraan te verhelpen. De opdrachten moeten zodanig ontworpen zijn dat ze toelaten de beheersing van de risico's te evalueren, alsmede de bescherming

van het patrimonium, de betrouwbaarheid van de informatiecircuits en het meer algemeen aspect van het beheer van de zaken met naleving van de reglementering.

De ontwikkeling van de informaticatechnieken en van de telecommunicatie verandert het einddoel van de interne audit niet fundamenteel, maar de interne audit zal zich dienen te buigen over het onderzoek van de geïnformatiseerde procedures, teneinde er zich van te verzekeren dat zij ontworpen werden om tegemoet te komen aan de risico's van fraude en dat zij de nodige controlemiddelen verschaffen.

De planning van de opdrachten moet het voorwerp uitmaken van een jaarlijks of meerjaarlijks plan, voorgelegd aan en goedgekeurd door het auditcomité. Het uitwerken van een dergelijk plan zal voorafgegaan worden door een analyse van de verschillende domeinen die moeten onderzocht worden en van de inherente risico's ervan.

Iedere opdracht moet het voorwerp uitmaken van een schriftelijk verslag aan de effectieve leiding van de landsbond en aan het auditcomité. Dit laatste zal ten minste jaarlijks een verslag opstellen ter attentie van de raad van bestuur. De goedkeuring of de opmerkingen die eruit voortvloeien, zullen opgetekend worden in de respectieve notulen.

Principe 7: het auditwerk steunt op uitvoerings- en opvolgingsmethodes

Werkmethode en audittypes: De interne auditdienst onderzoekt en evalueert het geheel van de activiteit van de mutualistische entiteit. Hij kan zich dus niet beperken tot één enkel audittype, maar gebruikt het meest aangewezen type voor de te verwezenlijken doelstelling.

Terzake bestaan er verschillende audittypes, zoals hierna omschreven:

- de financiële audit, die tot doel heeft de betrouwbaarheid van de boekhouding en van de jaarrekening, die eruit voortvloeit, na te gaan;
- de conformiteitsaudit, die tot doel heeft de naleving van de wetten, reglementen, beleidslijnen en procedures na te gaan;
- de operationele audit, die het nazicht inhoudt van de kwaliteit en het adequate karakter van de systemen en procedures, de kritische analyse van de organisatiestructuren en de beoordeling van de aangepastheid van de methodes en middelen, gebruikt ten opzichte van de vastgestelde doeleinden;
- de managementaudit, die tot doel heeft de kwaliteit te beoordelen van de managementfunctie in het kader van de doelstellingen van de landsbond.

Werkdocumenten: De verschillende werkzaamheden vervat in de uitvoering van de auditopdracht, moeten in de werkdocumenten beschreven zijn. Deze moeten de uitgevoerde controles weergeven en toelaten de beoordelingen van het auditverslag te ondersteunen, desgevallend te rechtvaardigen. De werkdocumenten moeten opgesteld worden volgens een welbepaalde methode. Deze methode moet inzonderheid toelaten na te gaan of de opdracht integraal werd uitgevoerd en op welke wijze deze werd uitgevoerd.

Opvolging: De effectieve leiding van de landsbond is verantwoordelijk voor de opvolging van de aanbevelingen van de interne auditdienst. De procedure die in dit verband is vastgelegd, besteedt bijzondere aandacht aan de respectieve verantwoordelijkheden van de betrokken partijen, belast met het verhelpen aan de vastgestelde gebreken, voor de goedkeuring door de betrokken directies, voor de eventuele rol van de effectieve leiding in de overblijvende betwistingen en voor de termijn binnen dewelke aan de gebreken moet verholpen worden.

De interne auditdienst ontwikkelt een adequate methode om na te gaan in welke mate zijn aanbevelingen opgevolgd worden. De vaststellingen terzake worden ten minste semestrieel medegedeeld aan de effectieve leiding van de landsbond. Het auditcharter zal melding maken van deze verantwoordelijkheden van de interne audit m.b.t. de opvolging van de auditaanbevelingen.

2.3.3. Richtlijnen m.b.t. de organisatie van de interne audit

Met betrekking tot de verantwoordelijkheden en de praktische werking van de interne audit wordt aanbevolen om de volgende richtlijnen in acht te nemen en te registreren in het charter van de interne audit:

- a) De verplichting om de resultaten mee te delen en een beschrijving van hoe en aan wie dit dient te gebeuren

De interne audit moet een duidelijk begrip hebben van de communicatievereisten over de opdrachten en de resultaten. Hij zal daarom beschikken over een handleiding voor het interne auditbeleid en de procedures. In overeenstemming met de hierboven aanbevolen rapporteringslijnen van de interne audit zullen de charters voorschrijven dat de resultaten van de individuele opdrachten, en hun opvolging, steeds worden meegedeeld aan alle leden van het auditcomité (functionele rapportering) en aan de effectieve leiding (hiërarchische rapportering). De interne auditdienst zal een adequate methode ontwikkelen om na te gaan in welke mate zijn aanbevelingen opgevolgd worden en minimaal op semestriële basis een vergelijkende analyse opstellen over de uitgevoerde opdrachten versus de auditplanning die werd goedgekeurd door het auditcomité.

Het is wenselijk om in het charter op te nemen dat toegang zal gegeven worden aan de revisoren tot de resultaten van alle individuele interne auditopdrachten, alsook aan de Controledienst en andere toezichthouders.

- b) De criteria voor de uitbesteding van sommige interne auditopdrachten aan externe deskundigen

De uitbesteding van welbepaalde activiteiten kan alleen gebeuren mits voorafgaande goedkeuring van het auditcomité. Indien de volledige auditdienst wordt uitbesteed, moet de Controledienst hiervan worden ingelicht. Bij uitbesteding blijft de volledige verantwoordelijkheid van de interne audit bij de landsbond berusten, en bij volledige uitbesteding moet deze de nodige waarborgen voorzien voor de goede werking van de interne audit, zoals de aanstelling van een persoon die de verantwoordelijkheid voor de interne audit op zich neemt ook al worden de concrete auditverrichtingen uitgevoerd door een externe interne auditor. De bedoeling is dat de controlemogelijkheden van de Controledienst onverkort van toepassing blijven.

Het contract tussen de landsbond en de externe dienstverlener moet de doelstellingen, de reikwijdte van de missie, het type rapport en de verwachte resultaten bevatten, met het oog op de afstemming met de kwaliteitsnormen die worden opgelegd door het IIA. Het vereiste expertiseniveau, de objectiviteit en de onafhankelijkheid van de dienstverlener dienen te worden bevestigd, en in het bijzonder zijn onafhankelijkheid t.a.v. de revisoren die het mandaat van commissaris hebben in de uitbestedende verzekeringsinstelling. Het contract moet duidelijke regels bevatten omtrent de beëindiging en de overdracht van rapporten en documenten, alsook clausules die de privacy van de behandelde gegevens waarborgen.

- c) De modaliteiten volgens welke beroep kan worden gedaan op de interne auditfunctie voor advies, begeleiding en andere speciale opdrachten

De interne audit kan worden ingeschakeld voor adviesopdrachten (vb. over voorgenomen regels en procedures en inzake reorganisatie van procedures die gebreken zouden vertonen), maar deze activiteit mag de zekerheidsverstreckende opdrachten niet in de weg staan of bemoeilijken en moet de autonomie van de operationele diensten respecteren. De uiteindelijke verantwoordelijkheid zal steeds rusten bij de directie die het advies aanvraag. De adviesverlenende opdrachten moeten worden

opgenomen in de auditplanning en goedgekeurd door het auditcomité. De interne audit rapporteert eveneens aan het auditcomité over zijn adviesverlenende opdrachten.

d) De verantwoordelijkheden van het hoofd van de interne auditfunctie

Het hoofd van de interne audit dient minimaal de volgende verantwoordelijkheden op zich te nemen:

- ten minste jaarlijks aan de directie en het auditcomité een risico-gebaseerd intern auditplan ter beoordeling en goedkeuring voorleggen;
- de impact van een beperking van de middelen op het interne auditplan meedelen aan de directie en het auditcomité;
- alle significante tussentijdse wijzigingen van het interne auditplan meedelen aan de directie en het auditcomité;
- garanderen dat elke opdracht voor het interne auditplan wordt uitgevoerd, rekening houdend met de doelstellingen en het werkgebied, de toewijzing van de middelen, de documentatie van werkprogramma's en testresultaten en de communicatie van opdrachtresultaten met toepasselijke conclusies en aanbevelingen;
- follow-up van bevindingen bij de opdrachten en corrigerende acties, en periodiek rapporteren aan de directie en het auditcomité met betrekking tot corrigerende maatregelen die niet effectief zijn geïmplementeerd;
- ervoor zorgen dat de principes van integriteit, objectiviteit, vertrouwelijkheid en competentie worden toegepast en gehandhaafd;
- ervoor zorgen dat de interne auditdienst collectief over de kennis, vaardigheden en andere competenties beschikt die nodig zijn om aan de vereisten van het charter te voldoen;
- geschreven beleidslijnen en procedures voor de interne auditdienst vaststellen en instaan voor de naleving ervan;
- waarborgen dat de interne audit de internationaal aanvaarde normen voor de beroepspraktijk volgt, zoals deze worden voorgeschreven door het IIA, inclusief het instellen van een programma van kwaliteitscontrole en permanente verbetering.

e) Procedures voor de coördinatie van de werkzaamheden met die van de revisor

De interne audit zal zijn activiteiten op regelmatige basis afstemmen met deze van de revisoren, volgens de procedures die worden opgelegd door het auditcomité. Deze coördinatie moet echter de beperkingen respecteren die desgevallend door de Controledienst worden opgelegd in het kader van de bijzondere opdrachten toevertrouwd aan de revisoren in het kader van de evaluatie van de beheersprestaties.

f) Programma van kwaliteitsverzekering en -verbetering

Het interne auditcharter dient de vereiste op te leggen dat de werkzaamheden van de interne audit worden uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde internationale auditnormen. Omdat deze normen verplichten tot het aanhouden van een programma van kwaliteitsverzekering en -verbetering zal in het charter worden opgenomen dat de interne audit een programma ontwikkelt en onderhoudt voor kwaliteitsverzekering en -verbetering dat alle aspecten van de interne audit omvat. In het programma zal een beoordeling zijn opgenomen in hoeverre de interne audit voldoet aan de IPPF-standaarden van het IIA evenals een beoordeling van de vraag of de interne auditors de ethische code van het IIA toepassen. Het programma beoordeelt de efficiëntie en effectiviteit van de interne audit en geeft aan welke mogelijkheden voor verbetering er zijn.

Het hoofd van de interne audit zal de directie en het auditcomité minstens jaarlijks op de hoogte houden van het programma van kwaliteitscontrole en permanente kwaliteitsverbetering, inclusief de

resultaten van interne beoordelingen (zowel lopende als periodieke) en externe beoordelingen die ten minste eenmaal in de vijf jaar worden uitgevoerd door een gekwalificeerde onafhankelijke beoordelaar.

g) Goedkeuring en regelmatige herziening van het charter

Het auditcharter, inclusief elke herziening van het charter, moet formeel worden gevalideerd door het auditcomité en goedgekeurd door de raad van bestuur. Het auditcharter moet minimaal driejaarlijks worden herzien door het hoofd van de interne audit, tenzij er omstandigheden zijn die een snellere herziening noodzakelijk maken.

3. Toepassing van de omzendbrief

De huidige omzendbrief vervangt de omzendbrieven 06/13/AD-D1 van 20 oktober 2006 en 10/11/D1 van 18 oktober 2010 en is onmiddellijk van toepassing. De Raad heeft evenwel beslist om aan de mutualistische entiteiten een termijn toe te kennen tot 31 december 2025 om een einde te stellen aan de onverenigbaarheden die thans in de praktijk zouden bestaan ingevolge de wijzigingen die door de huidige omzendbrief worden aangebracht.

De bepalingen van deze omzendbrief zijn van toepassing op de Kas voor geneeskundige verzorging van HR Rail en op de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, maar sommige ervan kunnen aangepast worden, mits voorafgaande consultatie van de Controledienst, om rekening te houden met de eigenheden van deze beide verzekeringsinstellingen.

02-07-24

X Annemie Rombouts

Annemie Rombouts

Voorzitter van de Raad

Signed by: Annemie Rombouts (Signature)